

**ARBETSLIVS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
UTLÅTANDE 8/2008 rd**

**Statsrådets redogörelse om ramar för statsfi-
nanserna 2009—2012**

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 26 mars 2008 statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2009—2012 (SRR 2/2008 rd) till finansutskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten får lämna utlåtande i ärendet till finansutskottet. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet har beslutat lämna utlåtande i ärendet till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- överdirektör Silja Hiironniemi, finansministeriet
- överinspektör Päivi Haavisto-Vuori och konsultativ tjänsteman Mika Niemelä, arbets- och näringsministeriet
- biträdande avdelningschef Mikko Staff, tillsynsdirektör Jaakko Itäkannas, jämställdhetsråd Riitta Martikainen, regeringsråd Esko Salo och finanssekreterare Jenni Eskola, social- och hälsovårdsministeriet
- programdirektör Georg Henrik Wrede, undervisningsministeriet
- överinspektör Eila Lempiäinen, Brottsåtgörandebyråns följdsverket

- undervisningsråd Sirikka-Liisa Kärki, Utbildningsstyrelsen
- generalsekreterare Markus Ojakoski och specialplanerare Ville Heinonen, undervisningsministeriet
- biträdande direktör Kaija Kallinen och utbildnings- och arbetskraftspolitisk sekreterare Saana Siekkinen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- social- och hälsovårdspolitisk expert Riitta Lehtovirta, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf
- direktör Markku Lemmetty, Akava r.f.
- juridisk ombudsman Hannu Rautiainen, Finlands näringsliv
- distriktschef Markku Marjamäki, Nylands arbetarskyddsdistrikt
- distriktschef Seppo Pekkala, Åbo och Björneborgs arbetarskyddsdistrikt
- generaldirektör Harri Vainio, Arbetshälsoinstitutet
- generalsekreterare Timo Luopajarvi, Rådet för Yrkeshögskolornas Rektorer ARENE.

Dessutom har Företagarna i Finland rf lämnat ett skriftligt utlåtande.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Under rådande starka ekonomiska tillväxt har sysselsättningen utvecklats positivt och arbetslöshetsgraden är nere i 6,5 procent. Utbudet på arbete har också ökat. Enligt arbetsförmedlingens statistik fanns det drygt 55 000 lediga jobb i slutet av januari 2008. Det är 16,1 procent mer än 2007. De arbetslösa arbetssökande var knappa 219 000 i januari 2008, alltså 10,2 procent färre än 2007.

Enligt rambeslutet kommer det att avsättas mindre resurser för arbetskraftspolitiken för att sysselsättningen har utvecklats positivare än beräknat. Ändå kommer sysselsättningsanslagen per arbetslös arbetssökande att vara större än hittills.

Den pågående strukturomvandlingen betyder förändringar och ökade utmaningar i den arbetskraftspolitiska omvärlden. Problemen med att matcha arbetskraft och arbete är svåra och de regionala skillnaderna i arbetslösheten stora. Arbetsplatser försvinner och nya kommer till i allt snabbare takt. För att minska de regionala skillnaderna i arbetslösheten och underlätta strukturomvandlingen är det viktigt att de 5 miljoner euro som föreslås inom ramen flyttas över till sysselsättningsfrämjande investeringar.

Arbetskraftspolitiken går ut på att hitta utförare för de nya jobb som uppstår och skapa vägar för dem som förlorar sitt jobb att så snabbt som möjligt hitta ett nytt. Det är inte alltid lätt att ställa om sig, det kräver uppdatering av kompetensen eller rentav inskolning i ett nytt yrke. För att det ska gå vägen behövs det kompetenta anställda inom arbetsförvaltningen och adekvata anslag för utbildning och andra stödinsatser.

Omställningsskyddet är ett viktigt verktyg för att påskynda en pånyttplacering av arbetstagare. Det är viktigt att omställningsskyddet utvecklas och att visstidsanställda får bättre tillgång till det. Med tanke på den ökade rörligheten behöver de som flyttar på grund av arbetet ett mer substantiellt stöd och dessutom måste bostads-

politiken utvecklas så att den tar större hänsyn till deras behov.

Det har blivit allt svårare att nyrekrytera. Svårigheter förekommer redan i alla branscher. Enligt Finlands näringslivs undersökningar var det svårt att rekrytera anställda för inemot 26 000 platser 2007. För att trygga tillgången på arbetskraft måste hela arbetskraftens, också långtidsarbetslösa, funktionshindrades och andra icke-förvärvsaktivas, insats tas i anspråk. Därför är de extra satsningarna på att sysselsätta funktionshindrade och handikappade väl motiverade, anser utskottet. Den sociala tryggheten och beskattningen måste ses över så att också de som redan gått i pension kan återgå till arbetet, om de är arbetsföra och fortfarande vill vara förvärvsaktiva, t.ex. i tidsbestämda uppgifter eller på deltid.

På senare tid har man lyckats vända långtidsarbetslöshetstrenden. Men arbetslösheten har en mycket krävande struktur, och det kommer att behövas allt större ansträngningar för att sysselsätta de långtidsarbetslösa. Det behövs en hel del personlig handledning och långa sysselsättningsvägar. Det lyckas inte utan adekvata resurser och tillräcklig personal.

Det är viktigt att se till att arbetsförvaltningen har adekvata resurser för att sysselsätta långtidsarbetslösa. Utskottet pekar på aktörerna i tredje sektorn och den roll de kan spela för att sysselsätta de arbetslösa som befinner sig i den allra svåraste situationen. Aktörerna måste få projektstöd för sina sysselsättningsfrämjande insatser. Samtidigt bör arbetsförvaltningen se till att åtgärderna integreras i sådana målinriktade sysselsättningsstigar som planeras för de arbetslösa.

Utskottet lyfter fram det viktiga kollegiala stöd som föreningarna för arbetslösa ger sina medlemmar. Arbets- och näringsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet bör komma överens om metoder och kriterier för att hjälpa små föreningar för arbetslösa som inte får projektstöd.

Programmet för arbetslivsutveckling

Syftet med programmet för arbetslivsutveckling (TYKES) är att bidra till bättre arbetsmetoder i finländska arbetsorganisationer. Programmet har varit en stor succé. Det har hjälpt att ta fram goda verksamhetsmodeller som kombinerar högre produktivitet och bättre arbetslivskvalitet. Under pågående programperiod som löper ut i slutet av 2009 är det meningen att starta omkring 1 000 utvecklingsprojekt som involverar ca 250 000 arbetstagare.

Programmet kommer inom 2008 att flyttas över till Utvecklingscentralen för teknik och innovationer TEKES till följd av vissa reformer som hänger samman med det nyinrättade arbets- och näringsministeriet. Det behövs ofta arbetslivsutveckling för att tekniska innovationer ska kunna införas och tillämpas på arbetsplatserna. De hjälper till att bryta förändringsmotståndet och engagerar arbetstagarna i en omvärdering och utveckling av arbetsprocesserna så att produktivitetens nytta av innovationer fullt ut kan tas till vara. Enligt utskottet finns det mycket som talar för att programmet TYKES bör integreras i TEKES och att det finns en stor potential för att främja en arbetslivsutveckling och öka finansieringen. Om vi erkänner att sociala arbetslivsinnovationer är lika viktiga som tekniska innovationer och om vi säkerställer resurstilldelningen, kan vi nå helt nya nivåer i det finländska arbetets produktivitet.

Det är viktigt att arbets- och näringsministeriet ser till att programmet TYKES får fortsätta och utvecklas genom att avdela nödvändiga resurser och anslag i den nya organisationen. Resurser avsedda för arbetslivsutveckling bör riktas speciellt till de arbetsplatser som inte själva har kompetens på innehållslig arbetslivsutveckling.

Hur produktivetsprogrammet inverkar på arbetarskyddet och forskningen i arbetshälsa

Ju fler statligt anställda som avgår med ålderspension, desto större blir den naturliga avgången, inte minst från 2011. Den kommer att vara hög hela nästa årtionde. Pensionsavgången

bland statsanställda beräknas vara ca 50 000 fram till 2015.

Genom att höja produktiviteten kan vi se till att de uppgifter som staten ska ta hand om blir genomförda och att servicestandarden förbättras. Produktivetsprogrammet ska hjälpa till att anpassa statens personal till den arbetskraft som står till förfogande inom statsekonomi och garantera att arbetskraften räcker till för uppgifter som är livsviktiga för att ekonomin ska fungera och för produktion av basala tjänster. De här principerna i produktivetsprogrammet är viktiga och motiverade.

Enligt det nuvarande produktivetsprogrammet ska fem årsverken bort från arbetarskyddsdistrikten och det ska ske i årets budget. I produktivetsprogrammet för 2012—2015 föreslås det att 100 årsverken ska bort från arbetarskyddsdistrikten i samband med statens regionalförvaltningsreform (det s.k. ALKU-projektet). Arbetarskyddsdistrikten har för tillfället omkring 460 årsverken, så den föreslagna nedskärningen kommer att ligga kring 22 procent.

ALKU-projektet går ut på att arbetarskyddsdistrikten ska organiseras i anknäring till den regionala förvaltningsmyndigheten, men de ska vara mycket självständiga. Verksamhetsenheten för arbetarskydd föreslås få lokaler och normala kontorstjänster av de regionala förvaltningsmyndigheterna. Därmed kommer flyttningen inte att ge några större produktivetsfördelar. Det ser mest ut som om inspektionspersonalen skulle komma att minska.

Trenden för arbetsolyckor och yrkessjukdomar har under de senaste åren varit oroväckande. Statistiken visar att det i fjol förekom 3,8 procent fler arbetsolyckor och yrkessjukdomar än 2006. Skadefrekvensen, dvs. samtliga olyckor per en miljon arbetstimmar, ökade med 1,8 procent. På arbetsplatserna skedde det 120 000 ersatta skador i arbetet; av dem hade 46 dödlig utgång. Mest ökade arbetsolyckorna i fastighets-, uthyrnings- och forskningsbranschen.

I arbetsolyckor omkommer och invalidiseras ett stort antal människor i sin bästa arbetsålder och där går miljoner arbetstimmar förlorade varje år. Det är viktigt att skälen till arbetsolyckor,

yrkessjukdomar och "nära ögat"-situationer utreds noggrant. Utifrån utredningarna ska man i samråd med arbetsmarknadens parter ta fram effektiva metoder för att nå EU:s mål att minska arbetsolyckorna med 25 procent fram till 2012.

Att främja arbets säkerheten och arbetshälsan spelar en stor roll för att trygga tillgången på arbetskraft och förlänga tiden i arbetslivet. Det viktiga är att arbets säkerheten och arbetshälsan får den status i beslutsfattandet som motsvarar deras samhälleliga betydelse och att myndigheter, arbetsmarknadsorganisationer, frivilligorganisationer och alla arbetsgivare och arbetstagare samarbetar effektivare för att förbättra arbets säkerheten och arbetshälsan.

Det finns 250 000 arbetsplatser i Finland där det görs omkring 20 000 arbetarskyddsinspektioner varje år. Arbetarskyddet är ofta svagare på små arbetsplatser och behovet av inspektioner större än på stora arbetsplatser, där det brukar finnas ett arbetarskyddsombud och en arbetarskyddschef som är insatta i arbetarskyddsfrågor. Ju mindre arbetsplatserna blir, desto mer ökar behovet av arbetarskyddshandledning och arbetarskyddsinspektioner. Arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna har krävt fler inspektioner. Därför har fler inspektioner tagits upp bland arbetarskyddsdistriktens resultatmål.

Utskottet anser att förslaget i redogörelsen att produktivhetsprogrammet i angiven omfattning ska inriktas på arbetarskyddsdistriktet kan äventyra målen med arbetarskyddet. Det är också svårt att passa ihop med riksdagens beslut under senare år.

Riksdagen har antagit lagen om likabehandling, utlänningslagen och lagen om beställarsvar och i det sammanhanget med sina egna beslut höjt anslagen till arbetarskyddsdistriktet för anställning av totalt 24 nya inspektörer. Syftet var att de skulle klara av alla uppgifter som de nya lagarna förde med sig. Riksdagen har också i flera sammanhang lyft fram arbetarskyddsdistriktets roll i att hindra diskriminering i arbetet och bekämpa den grå ekonomin och krävt att arbetarskyddsdistriktet ska få mer resurser.

Social- och hälsovårdsministeriet ska fram till den 10 oktober 2008 precisera produktivhetså-

gärderna inom sitt förvaltningsområde och åtgärdernas konsekvenser för personalen. Då preciseras också sparmålen för arbetarskyddsdistriktet.

Arbetarskyddsdistriktet kan inte höja sin produktivitet i nämnvärd grad med de metoder som anges i produktivhetsprogrammet, t.ex. automatisering eller elektroniska processer, eftersom tillsynen över arbetarskyddet i långa stycken bygger på inspektörernas besök på arbetsplatserna. Om antalet inspektörer dras ner, ska regeringen för riksdagen ange de metoder med vilka arbetarskyddet kan förbättras också om inspektionerna på arbetsplatsen minskar.

Det är nödvändigt att anvisa adekvata anslag för inspektioner på arbetsplatsen också i framtiden för att den grå ekonomin och en osund konkurrens ska kunna motarbetas effektivt. Resurserna för arbetarskyddsinspektioner bör inriktas speciellt på det värsta missbruket och de största missförhållandena för att nivån på arbetarskyddet ska kunna höjas. Utskottet ser helst att regeringen under 2009 låter klarlägga om det i vissa delar kan gallras i det regelverk som arbetarskyddsmyndigheterna ska övervaka utan att arbetarskyddet blir lidande. Det gäller framför allt att utreda om byråkratin för små och medelstora företag kan reduceras utan att arbetsförhållandena tar skada.

Enligt produktivhetsprogrammet ska ett betydande antal årsverken bort också från Arbetshälsoinstitutets forskning. Social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet har i sitt ömsesidiga resultatavtal för 2008—2011 kommit överens om att Arbetshälsoinstitutet drar ner på verksamheten motsvarande 25 statsbidragsberättigade årsverken och 55 årsverken som helt finansieras med inkomster utifrån, alltså totalt 80 årsverken fram till 2011. Dessutom ska ytterligare 109 årsverken bort från social- och hälsovårdsministeriets sektorsforskning fram till 2015, och 60 procent av dem från Arbetshälsoinstitutet.

Med hänsyn till hur viktig Arbetshälsoinstitutets forskning är för att utveckla arbetsförhållandena och arbetshälsan och förbättra uthålligheten i arbetet, anser utskottet att minskningsmål-

len är mycket stora. Det understryker hur viktig Arbetshälsoinstitutets forskning är för att främja sådana livsviktiga mål som att senarelägga pensioneringen och trygga tillgången på arbetskraft. Det är viktigt att bedöma minskningsmålets lämplighet en gång till.

Mer yrkesutbildning

Man har redan i år antagit fler elever till yrkesutbildning och byggt ut läroavtalsutbildningen. Under ramperioden ska totalt 15 miljoner euro av anslaget för låglönestöd till unga under arbets- och näringsministeriets huvudtitel flyttas över till undervisningsministeriets förvaltningsområde för att lösa problemen med att matcha arbetskraften och arbetskraftsbehovet. Det ska avsättas mer pengar för fler studieplatser inte minst inom grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning, grundläggande yrkeutbildning och förberedande utbildning för grundskolan för invandrare och påbyggnadsutbildning för lärare. Dessutom ska en del av anslaget för låglönestöd flyttas över till undervisningsministeriet för att förebygga marginalisering av unga och främja sysselsättningen bland dem.

Statistiken visar att de som gått ut grundskolan placerade sig bättre i fortsatta studier i början av detta årtionde. År 2006 vände den gynnsamma utvecklingen när årskullen blev större utan att utbildningsplatserna blev alls fler. Utan utbildningsplats efter grundskolan blev 4 455 unga, alltså 6,8 procent av dem som gått ut skolan. En stor del av dem sökte till utbildning, men fick avslag för att det fanns för få platser. Läget är speciellt svårt i huvudstadsregionen, där underskottet på nybörjarplatser beräknas vara 2 400. Vissa utredningar antyder att årskullarna elever som gått ut grundskolan börjar minska först 2012. Årskullarnas storlek talar för en temporär höjning av antalet elevplatser i motsvarighet till efterfrågan.

Tilläggsanslaget inom ramen medger enligt utredning att antalet studieplatser inom grundläggande yrkesutbildning ökas med omkring 2000 per år. Tillägget är synnerligen välkommet, men utskottet vill att läget bevakas nog-

grant också efter utbyggnaden och att åtgärder vid behov sätts in för att ytterligare öka antalet nybörjarplatser.

Det finns omkring 350 000 personer i Finland som är i sin bästa förvärvsaktiva ålder, men som saknar yrkesexamen. I nuläget på arbetsmarknaden är deras chanser att få ett nytt jobb t.ex. om det nuvarande läggs ner sämre än andras. Därför är det angeläget med ett kompetenslyft för hela befolkningen i förvärvsaktiv ålder. Ett sätt är att lägga om och bygga ut vuxenutbildningen och att avsätta adekvata anslag för ett kunskapslyft för hela befolkningen i arbetsför ålder. Vi behöver kunniga arbetstagare om vi ska hänga med i den produktivitets- och effektivitetskonkurrens som globaliseringen för med sig.

Vad kan man göra för att förebygga och eliminera marginalisering

Inom ramarna föreslås resurser för att förebygga marginalisering av unga och för att förbättra deras sysselsättning. Framför allt ska verksamheten i arbetsverkstäder och uppsökande ungdomsarbete byggas ut för att styra unga som löper risk att marginaliseras till arbetsverkstäderna.

Utskottet ser de föreslagna insatserna som synnerligen motiverade och angelägna. Trots att man på senare år har satsat på arbetsverkstäder har åtgärderna saknat regional täckning. Var fjärde kommun saknar service i form av arbetsverkstäder. Utskottet poängterar att man måste nå ut till alla unga som gått ut grundskolan och hänvisa dem till arbetsverkstäder, utbildning eller andra åtgärder.

År 2007 frigavs omkring 7 000 personer som suttit i fängelse. En kartläggning av deras servicebehov före frigivningen visade att omkring 25 procent av dem hade en arbetsplats på lut. Enligt en utredning 2003 anmälde sig 60 procent av de frigivna på arbetskraftsbyråerna, men bara var tionde fick jobb eller placerade sig i arbetsförvaltningens åtgärder.

Utskottet efterlyser ett närmare samarbete mellan arbetskraftsbyråerna och fängelserna för att så många frigivna som möjligt ska få en arbets- eller studieplats direkt efter frigivningen.

Det bästa sättet är att anställda från Arbetskraftsbyrån besöker fängelserna och redogör för vilka tjänster man kan få och hjälper dem att anlita tjänsterna, på samma sätt som Arbetsförvaltningens enheter för omställningsskydd betjänar de anställda i fabriker som ska läggas ner. Genom att smidigt integrera de frigivna i servicesystemet och den vägen i arbetslivet minskar man risken för återfall och tryggar tillgången på Arbetskraft.

Invandrare och deras familjemedlemmar riskerar att marginaliseras, om man inte ser till att de integreras ordentligt. Det behövs mer språkurser och förberedande utbildning för att invandrarna och deras efterkommande bättre ska kunna anpassa sig till utbildningen och få arbete. Också inom yrkesutbildningen gäller det att satsa på undervisning i invandrarernas modersmål och finska eller svenska.

Likalöneprogrammet

Likalöneprogrammet är viktigt och därför stöder utskottet alla insatser för att genomföra det. Löneuppgörelserna under den förra avtalsrundan innehåller element som kan sägas främja likalöneprincipen. Men ännu går det inte att bedöma i vilken mån löneuppgörelserna har fört oss närmare målet för likalöneprogrammet.

Regeringen binder sig i sitt program upp vid likalöneprogrammet, som sträcker sig ända bort

till 2015, alltså längre än den pågående regeringsperioden. För att de långsiktiga målen i programmet ska kunna genomföras är det viktigt att det avsätts resurser för det också för tiden efter den sittande regeringen. Dessutom behöver jämställdhetsplaneringen övervakas och styras bättre.

Mögelsaneringar

Arbetsoförmåga på grund av mögel ställer sig allt dyrare för samhället. Kostnaderna belastar samhällsekonomin och hindrar en effektiv användning av Arbetskraften. Det är dyrt att sanera mögel- och fuktskadade sjukhus, daghem, vård- och omsorgsinstitutioner och andra offentliga byggnader. Utan statligt stöd klarar kommunerna inte av alla saneringar för egen maskin.

Det är nödvändigt både för samhället och för folkhälsan att man tar tag i problemet. Därför vill utskottet att regeringen avsätter resurser inom ramarna för statsfinanserna för saneringskostnaderna för mögel- och fuktskador.

Utlåtande

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser

att finansutskottet bör beakta vad som anförts ovan.

Helsingfors den 16 april 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Arto Satonen /saml
vordf. Jukka Gustafsson /sd
medl. Susanna Haapoja /cent
Anna-Maja Henriksson /sv
Arja Karhuvaara /saml
Jari Larikka /saml
Markus Mustajärvi /vänst

Sanna Perkiö /saml
Paula Sihto /cent
Katja Taimela /sd
Jyrki Yrttiaho /vänst
ers. Elsi Katainen /cent
Anni Sinnemäki /gröna
Henna Virkkunen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström
utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Ramarna för statsfinanserna medger inte mycket svängrum under de kommande åren. Ramarna har allt mer blivit en mekanism för politikerna att delegera beslut om statsekonomin till tjänstemännen. I stället för politiska lösningar har vi nu en tjänstemannakår som tagit över beredningen och utövar makten utifrån sin sakkunskap. Det är en osund utveckling, om vi vill att medborgaraspekten och värdeval ska komma fram i de viktigaste ekonomiska besluten. Besluten om statsekonomin får inte bli bara matematik eller finanskunskap, utan de ska först och främst avspegla samhällets värderingar.

Ramperiodens viktigaste riktlinjer och prioriteringar går i arv över ett regeringsskifte. I redogörelsen konstateras bl.a. att "för att en ansvarsfull och långsiktig finanspolitik ska kunna garanteras har regeringen förbundit sig till utgiftsramar som sträcker sig över valperioden och som begränsar utgiftsökningarna".

När den nya regeringen bildades ville eller vågade man inte ens peta på de gällande riktlinjernas motiv och centrala innehåll. Regeringsprogrammen byggs in i ramstrategierna i stället för att regeringarna i sina program skulle justera strategierna. På den punkten är metoden minst sagt suspekt.

I statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2009—2012 ingår en lång rad problempunkter som det är skäl att uppmärksamma.

Det ekonomiska svängrummet under ramperioden

Under t.ex. ramperiodens första år, 2009, faller omkring 36 mrd euro av statsbudgeten innanför och ca 10 mrd euro utanför ramarna. Den ofördelade reserven 2009 är bara 97 miljarder euro och stiger inte ens i bästa fall högre än till 213 milj. euro per år.

Inkomsterna av försäljning av statens egendom ger inte särskilt mycket mer svängrum, för

om försäljningsinkomsterna går över 400 milj. euro, får bara 25 procent av den överstigande delen, dock högst 150 milj. euro, användas till utgifter av engångsnatur och även då med förbehållet "om det inte finns några särskilda skäl som talar emot detta".

Amortering av statsskulden

Statsskulden kommer att krympa till ca 55 mrd euro innan valperioden är slut. Det är lika med 25,5 procent av bnp, alltså i EU-ländernas absoluta framkant. Vår starka statekonomi skulle medge att vi satsar också på investeringar som ger avkastning först längre fram.

Statsekonomin må vara i skick, men den kommunala ekonomin är det inte. Kommunerna producerar lejonparten av de tjänster som är nödvändiga för kommuninvånarna och finansierar de viktigaste investeringarna. Ramarna innehåller fortfarande inte några anslag t.ex. för att sanera mögelskadade skolor, daghem, sjukhus, vård- och omsorgsinstitutioner och andra offentliga byggnader.

Det blir uppskov med att anlägga och grundförbättra nödvändiga trafikförbindelser, för också motiverade investeringar skjuts fram åtminstone till nästa regeringsperiod. De har blivit överkörda av kamrerstänkandet som bara vill se amorteringar på statsskulden. Rättidiga och förnuftiga reparationer och nyinvesteringar är det bästa sättet att spara och att stödja sysselsättningen på sikt.

Statens produktivetsprogram

Under statsminister Vanhanens första regering skulle 17 500 statliga jobb bort fram till 2011, men på grund av ett kompakt motstånd skrevs målen ner till 9 650 jobb. Nu ska målen i produktivetsprogrammet skärpas och 4 800 jobb offras och det ska ske i samband med programmet ALKU.

Till stöd för sin dödslista, också kallad produktivhetsprogrammet, har regeringen ännu inte anfört en enda undersökning, utredning eller rapport, som skulle visa vad sparmålet för antalet jobb grundar sig på. De allmänna argumenten, dvs. att den privata sektorn har företräde i konkurrensen om arbetskraften och att arbetskraftsbristen måste åtgärdas, är inte trovärdiga, för de 14 450 jobb (9 650 + 4 800) som enligt uppgift ska offras är bara en bråkdel av arbetskraften i hela landet, alltså av över 2,6 milj. personer. Produktivhetsprogrammet handlar i själva verket om en ideologiskt motiverad nedkörning av den offentliga sektorn.

Och ändå kör man vidare med statens produktivhetsprogram. Det är ingen idé, eftersom personalen på många statliga arbetsplatser redan nu kämpar för att orka. Schablonmässiga personalnedskärningar är inte detsamma som ökad effektivitet, men om de tvingas på uppifrån, kan de leda till huvudlösa beslut som resulterar i ineffektivitet, merkostnader, skatteinkomstbortfall och psykisk ohälsa bland personalen.

Produktivhetsprogrammet betyder också att de sista statliga tjänsterna gallras ut och i värsta fall helt läggs ner i de minsta kommunerna och i perifera områden. Det betyder problem också på centralorterna. En lång rad statliga organisationer, som Utbildningsstyrelsen, Nylands samt Åbo och Björneborgs arbetarskyddsdistrikt och social- och hälsovårdsministeriet, har vid sakkunnigförhör uppgett för utskottet att de inte klarar av sina lagfästa förpliktelser med det tilltänkta antalet anställda. I en sådan situation är det lagstiftarens uppgift att ange vilka uppgifter som sköts och vilka inte. Det beslutet kan en anställd eller myndighet inte ta.

Utförsäljning av statens egendom och statens ägarpolitik

Enligt planerna ska statsbolag säljas ut för minst 400 milj. euro varje år av ramperioden. I december bemyndigades statsrådet utan någon behandling i riksdagen att sälja ut fast hela sitt innehav i Kemira, Outokumpu och Rautaruukki. De här besluten betyder att man inte behöver vänta länge på nyheter från företagsfronten. Regering-

ens passivitet inför Stora Ensos beslut att lägga ner lönsamma fabriker i Finland visade ju att den ideologiska privatiseringen kör över nationella intressen.

Statsbolagen besitter sådan kompetens, t.ex. inom skogs- och metallindustrin, som inte finns någon annanstans i världen. Dessutom spelar bolagens enheter en central roll för förläggningssorternas näringsliv. Därför och för att riskerna i världsekonomin har vuxit sig större är det bättre att bevara och snarare öka ägarskapet än att sälja ut det.

Arbetarskyddsverksamheten måste tryggas

Arbetarskyddsdistrikten har på sitt ansvar att övervaka att normerna för säkerhet och hälsosamhet, anställningsvillkor och andra arbetsvillkor följs på ca 250 000 arbetsplatser i Finland. Arbetarskyddsmyndigheterna utövar tillsyn över 16 lagar och rådsförordningar, deltar i tillsynen över 18 lagar och rådsförordningar och svarar helt eller delvis för tillsynen över 86 författningar på lägre nivå.

Under de senaste åren har immateriella frågor (likställdhet, diskriminering och datasäkerhet) fått plats vid sidan av säkerhets- och hälsoaspekter. Under den allra senaste tiden har kampen mot den grå ekonomin och svartjobb sysselsatt myndigheterna.

När riksdagen tidigare har tilldelat de arbetarskyddsansvariga organisationerna nya uppgifter har den också tillfört dem mer personella resurser. I samband med t.ex. lagen om likabehandling, utlänningslagen och lagstiftningen om beställansvar ökade riksdagen anslagen för arbetarskyddsdistrikten för att de skulle kunna anställa mer personal för att klara av sina nya förpliktelser.

Arbetarskyddet har redan nu knappt om personella resurser. De nya uppgifterna och planerade tvångsbesparingarna ställer redan de lagfästa uppgifterna på spel.

Kampen mot den grå ekonomin och svartjobb

Den grå ekonomin i Finland beräknas omsätta 6-8 mrd euro; hälften är direkt skattebortfall för staten och kommunerna. Alla insatser för att få

bort sådana osunda fenomen betalar sig flerfaldigt.

Polisen, tullen, gränsbevakningen, skattemyndigheterna och arbetskraftsmyndigheterna bekämpar alla den grå ekonomin, men resurserna räcker inte till. Produktivhetsprogrammet hotar omintetgöra samarbetet mellan dem och arbetsmarknadsorganisationerna och pensionsförsäkringsbolagen för att få bort detta osunda fenomen i vår ekonomi.

Arbetslivsforskning och arbetshälsa

Svarspersonerna i en färsk undersökning från Arbetshälsoinstitutet antar att gapet mellan de bättre och sämre lottade i arbetslivet vidgas i framtiden. Likaså antas konkurrensen i arbetslivet bli hårdare. Arbetshälsoinstitutet tar fram utomordentligt viktig information om arbetslivet och förändringarna i det och om hur vi ska hantera förändringen.

Antalet arbetsolyckor har ökat på senare år. Mätt med förändringen i sjukdagpenningss dagar har rubbningarna i den mentala hälsan och betendet fördubblats sedan 1996. De mentala problemen korrelerar starkt med inkomstnivån: låginkomsttagare har två gånger fler mentala problem än höginkomsttagare.

I ett sådant läge är det oansvarigt att kraven i statens produktivhetsprogram ska drabba så viktig forskning som den här. Arbetshälsoinstitutet framhåller i ett utlåtande att de personalnedskärningar som krävs i produktivitetens namn äventyrar alla försök att förbättra arbetshälsan och välbefinnandet i arbetet i ett brett och nationellt perspektiv.

Det nya arbets- och näringsministeriet och anslagen

Det nya arbets- och näringsministeriet överskrider de traditionella sektorsgränserna och kan därmed innebära en helt ny potential för att utveckla näringarna och främja sysselsättningen, men det kan också förvandlas till ett verktyg för ännu större koncentrerings. Därför bör riksdagen och respektive utskott i riksdagen alldeles särskilt se till att det nya ministeriets verksamhet följs upp.

För regioner som drabbats av strukturomvandlingen har anslagen för sysselsättningsbase-erade investeringar varit mycket viktigt. De har varit det effektivaste sättet att skapa nya, bestående arbetstillfällen. Tack vare dem har stora projekt kunnat startas och näringsstrukturen breddas. Den tilltänkta ökningen på 5 milj. euro är helt otillräcklig i relation till det enorma behovet på den förändrade arbetsmarknaden.

Omställningsskyddet är i sig ett helt riktigt verktyg mot omställningarna på arbetsmarknaden, men det kommer med så att säga halvvägs. Jämfört med andra länder i Europa är det exceptionellt förmånligt att säga upp folk i Finland. Det leder till att produktionsenheter oftast läggs ner just i Finland. Vi behöver ett ännu flexiblere omställningsskydd och tillräckliga anslag.

När arbetsförvaltningens projektstöd och bidrag för egenaktivitet slogs ihop, bedyrade höga tjänstemän på ministeriet för arbetslivs- och jämställdhetsutskottet att föreningarna för arbetslösa inte kommer att bli lidande på förändringen och att det som var specifikt för bidraget för egenaktivitet inte skulle gå förlorat.

Tyvärr gick det precis tvärtom. Föreningarna för arbetslösa har varit tvungna att köra sin verksamhet i botten på många orter, eftersom stödet till dem inte har räckt till. Samtidigt går vi miste om de aktörer som tagit sig an just den svåraste gruppen av arbetslösa. De arbetslösas kollegiala stöd har varit mycket viktigt för tusentals arbetslösa och andra organisationer kan inte erbjuda någonting motsvarande.

Ramarna för statsfinanserna tillåter inte heller att grundtryggheten vid arbetslöshet höjs, trots att arbetsmarknadsstödet, grunddagpenningen och den inkomstrelaterade dagpenningen inte höjs med en enda cent på åtta år. Ändå är arbetslösheten den största enskilda orsaken till fattigdom i Finland.

Låglönestödet

Försöket med låglönestöd som betalas ut till arbetstagare som fyllt 54 år och som har en tillräckligt låg lön har visat sig totalt misslyckat. Som högst är stödet i löneklassen 1 400 - 1 600 euro per månad och upphör när den utbetalade

lönen överstiger 2 000 euro per månad. I fjol beviljades omkring 100 milj. euro i stöd. Låglönestödet har inte bidragit till nya arbetstillfällen, utan det betalas till arbetstagare som redan har jobb. Kommunen får ungefär hälften av stödet.

Resultaten av försöket med låglönestöd är ynkliga. Det skapar en dubbel snedvridande lönemekanism: lönerna hålls nere artificiellt och därmed kan man upprätthålla en låg lönenivå inte minst i kvinnodominerade branscher. Stödet är starkt könsselektivt och ökar diskrimineringen på arbetsmarknaden. Försöket måste avbrytas.

Arbetsgivarna bör stödjas så att de kan ta sig över sysselsättningströskeln och så att arbetstagarerna kan betalas bättre löner. Låglönestödet är stöd utan ersättning och sysselsättande effekter. Det är ineffektivt och innebär ett slöseri med statens resurser.

Mer och bättre riktad yrkesutbildning

Enligt riktlinjerna i ramarna ska yrkesutbildningen byggas ut. Det är ett steg i rätt riktning. Vid utfrågningen av sakkunniga i utskottet föreslog arbetsmarknadsorganisationerna ännu mer yrkesutbildning. Finlands Näringsliv framhöll i sitt utlåtande att den grundläggande yrkesutbildningen och tilläggs- och läroavtalsutbildningen bör byggas ut med totalt sextusen platser. Ut-

bildning är det finländska samhällets största trumfkort och därför bör det anordnas tillräckligt med utbildning.

Strukturreformen hotar små regioners möjligheter att på egen hand ordna utbildning på andra stadiet. Ändå har utbildningsenheter i kommuner med ett befolkningsunderlag på färre än 50 000 invånare visat sig vara konkurrenskraftiga. De spelar en proportionellt lika stor roll på respektive ort som ett universitet för sin hemort. Därför bör också sådana enheter få ha kvar sitt oberoende, om villkoren i övrigt är uppfyllda.

Avvikande mening

Med anledning av det ovan nämnda anser vi

att arbetslivs- och jämställdhetsutskottet i sitt utlåtande borde ha fäst större avseende vid riktlinjerna för omotiverade arbetsplatsnedläggelser inom statsförvaltningen, vid statsbolagens ägarskap och ägarpolitik, kampen mot den grå ekonomin, låglönestödets snedvridande effekter för löne- och könsstrukturen, den låga totalvolymen på yrkesutbildningen och storleken på de sysselsättningspolitiska investeringsanslagen och utkomstskyddet för arbetslösa.

Helsingfors den 16 april 2008

Markus Mustajärvi /vänst
Jyrki Yrttiaho /vänst

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Det finns gott om problempunkter som det är skäl att uppmärksamma i statsrådets redogörelse om ramar för statsfinanserna 2009—2012. Regeringens planer på att dra ner på arbetarskyddsresurserna går tvärt emot riksdagens vilja, EU:s strategi för arbetshälsa och arbets säkerhet och social- och hälsovårdsministeriets åsikt. Vi socialdemokrater kan inte heller godkänna att forskningen i arbetshälsa och välbefinnande i arbetet urholkas, att anslagen framför allt för långtidsarbetslösa skärs ner och att kompetensutvecklingen är så bristfällig.

Arbetarskyddsdistriktens resurser

Regeringen återoppar produktivhetsprogrammet i sitt beslut att dra ner på arbetarskyddsdistriktens personella resurser med omkring 100 årsverken under de närmaste åren. Där går den emot riksdagens uttalade vilja, EU:s strategi för arbetshälsa och välbefinnande i arbetet och social- och hälsovårdsministeriets policy att stärka arbetarskyddsmyndigheternas resurser.

Statsminister Vanhanens andra regering har tydligen föresatt sig att skrota arbetarskyddstillsynen i Finland. Nedskärningen är flera gånger större än på annat håll inom statsförvaltningen. Regeringen tar ett medvetet beslut, trots att den vet att antalet arbetsolyckor har ökat, den grå ekonomin är ett ständigt problem och att arbetskraftens rörlighet kräver mer tillsyn än förut. Med tanke på de här problemen har riksdagen under de senaste åren pådyvlat arbetarskyddsförvaltningen en mängd nya uppgifter. Men den sittande regeringen tar de nödvändiga resurserna för att genomföra de lagfästa uppgifterna ifrån arbetarskyddsdistriktet.

Det går inte att höja arbetarskyddsdistriktens produktivitet med de åtgärder som föreslås i produktivhetsprogrammet, typ automatisering eller elektronisk hantering, eftersom det bara är inspektören som genom sitt inspektionsbesök på

arbetsplatsen kan fullgöra arbetarskyddstillsynens primära uppgift.

Om det skärs i arbetarskyddsdistriktens personella resurser, måste arbetsgivarna sannolikt ta på sig fler skyldigheter inom arbetarskyddet och straffen skärpas. Vi motsätter oss de planerade nedskärningarna och kräver att man i stället för att dra ner på resurserna bygger ut dem genom att satsa på en fungerande regional organisation som kan garantera en enhetlig tillsyn i hela landet.

Arbetshälsoinstitutets resurser

Det ingår i produktivhetsprogrammet att få bort totalt 80 årsverken från Arbetshälsoinstitutets personal fram till 2011. Enligt statsrådets redogörelse ska sektorsforskningen inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde minskas med ytterligare 109 årsverken fram till 2015. En utredning om sektorsforskningen visar att de nya nedskärningarna till ca 60 procent (över 60 årsverken) drabbar anslagen för Arbetshälsoinstitutet.

Arbetshälsoinstitutet är ett självständigt offentlighetsligt samfund som inte direkt omfattas av produktivhetsprogrammet. Personalen ingår inte heller i statens personalstatistik. Lagen om statsbudgeten och vissa andra författningar från Arbetshälsoinstitutet en del verktyg för att anpassa sig till produktivhetsprogrammet, t.ex. möjligheten att anlita statens servicecentralers tjänster. Men Arbetshälsoinstitutets budget måste godkännas av social- och hälsovårdsministeriet och i det sammanhanget kan ministeriet kräva att institutets budget och verksamhet utvecklas i överensstämmelse med produktivhetsprogrammet.

Av de 80 årsverken som enligt planerna ska bort från Arbetshälsoinstitutet finansieras 55 helt med inkomster utifrån. Det har diskuterats om personalnedskärningar enligt produktivhetsprogrammet också kan gälla personal som helt finansieras med egna inkomster (utanför statse-

konomin). Det ser tyvärr ut som om produktivitetprogrammet skulle utnyttjas som en förvändning för att minska personalen i den offentliga sektorn.

Arbetshälsoinstitutet är ett nationellt och internationellt viktigt forsknings-, informations- och utbildningsinstitut och producerar tjänster för arbetslivet. Kraven på nedskärningar i produktivitetprogrammet tar inte tillräcklig hänsyn till vilken roll arbetslivsutvecklingen spelar nationellt, vilket brett spektrum Arbetshälsoinstitutets uppgifter och kunder representerar och vilken roll verksamheten spelar för hela landet. Med hänsyn till Arbetshälsoinstitutets uppgifter, forskningen och projekten för arbetslivsutveckling vid institutet, i en situation där målet ska vara att hjälpa människor att orka i arbetet och att förlänga tiden i arbetslivet, kan vi inte acceptera de föreslagna personalnedskärningarna.

Arbetskraftspolitiken

Under ramperioden kommer regeringen att minska anslagen för arbetskraftspolitiska åtgärder, förberedande utbildning och stödsysselsättning i den statliga och kommunala sektorn med 20 miljoner euro per år. Det kommer att betyda mindre finansiering och personal vid arbetskraftsbyråerna. Kraven på personalnedskärningar i produktivitetprogrammet och samtidiga andra nedskärningar betyder oskäligen problem för arbetskraftsbyråernas dagliga verksamhet. Trots att det finns färre arbetslösa nu och långtidsarbetslösheten småningom har minskat behöver många arbetslösa fortfarande omskolning och långsiktig personlig handledning. Dessutom behövs det ett nära samarbete mellan socialväsendet och arbetskraftsmyndigheterna. Också arbetskraftsservicen för invandrare kräver extra insatser. Om vi verkligen vill få personer med fysiska rörelsehinder och svårssysselsatta människor ut i arbetslivet, kan arbetskraftsförvaltningen inte koncentrera sig på att enbart betjäna den yrkesskickliga kärnan av arbetskraften.

Arbetskraftsbyråernas produktivitet går inte att mäta och resurserna att dimensionera kategoriskt efter antalet klienter. Vi drar mattan undan arbetskraftsbyråernas arbete och möjligheter att

utveckla sina metoder, om lyckade sysselsättningsåtgärder bara resulterar i minskade resurser. Vi accepterar inte heller att resurserna för stödsysselsättning inom stats- och kommunsektorn minskas i avgörande grad, för det finns inte någon adekvat tillgång på stödsysselsättning i privat sektor.

Den föregående valperiodens arbetsmarknadsreform har gett positiva resultat i form av mindre långtids- och ungdomsarbetslöshet. För de svårssysselsatta har de tvärfackliga servicecentren för arbetskraften varit till stor hjälp. Centrens verksamhet måste tryggas.

Sysselsättningsbaserade investeringsstöd (överföringsutgifter)

De sysselsättningsbaserade investeringsstöden kommer att minska stegvis under ramperioden 2009-2012. Stöden ökas med 5 miljoner euro till orter som drabbats av strukturomvandlingen. Men anslagen räcker fortfarande inte till med hänsyn till hur mycket de betytt för att hantera strukturomvandlingen och i de svåraste arbetslöshetsområdena. Investeringsmedlen har använts t.ex. för att utveckla Lapplandsturismen och hantera strukturomvandlingen i norra Karelen. De har använts för att finansiera viktiga infrastrukturprojekt som gjort det möjligt att utveckla näringsverksamheten och etablera företag. Nivån på de sysselsättningsbaserade investeringsanslagen måste vara densamma som under den förra valperioden, 30 miljoner euro.

Det behövs fler yrkesutbildningsplatser

Genom att förbättra utbudet av yrkesutbildning och läroavtalsutbildning har regeringen närmast sig socialdemokraternas linje, men det räcker ännu inte. Inom den grundläggande yrkesutbildningen ska nybörjarplatserna bli 2 200 fler 2008. Men det räcker inte, med hänsyn till att det behövs fler arbetstagare med grundläggande yrkesutbildning. Det är brist på yrkeskunnigt folk t.ex. i byggbranschen och industrin. Det har också blivit populärare med yrkesutbildning. Vi behöver inte 2 200 utan mer än 4 000 studieplatser till. Vi ska också beakta invandrarnas behov i yrkesutbildningen.

Behovet av ett kunskapslyft för de sysselsatta

Man kan bäst förutse förändringar i arbetslivet genom att se till att också de som redan har arbete får utbildning. Regeringen försummar klart att satsa på omställningsskyddet i arbetslivet och yrkesinriktad vuxenutbildning och blundar för strukturomvandlingen. Hela befolkningen i arbetsför ålder behöver ett kunskapslyft. Regeringen tänker lägga ner programmet för ett kunskapslyft för vuxna (programmet Kunskapslyftet). Eftersom regeringen handlar i strid med arbetslivs- och jämställdhetsutskottets enhälligt uttalade vilja under föregående valperiod (AjUB 4/2005 rd) och riksdagens uttalande (riksdagens skrivelse RSk 10/2005 rd) att fortsätta verkställa programmet Kunskapslyftet och göra det effektivare och attraktivare, bör det ses till att åtminstone de arbetstagare som saknar examen har en möjlighet att avlägga yrkesexamen.

Insatser för att sysselsätta unga

Det anslag (50 milj. euro) som ursprungligen var avsett att betalas till företagen i låglönestöd för unga ska nu gå till att förbättra de ungas möjligheter att få arbete och till lönestöd för funktionshindrade. Det är ett rationellt beslut - det är positivt att regeringen här vågade erkänna att den tagit ett dåligt beslut och rättade till det efteråt. Av anslagen för låglönestödet för unga har 15 milj. euro flyttats över till undervisningsministeriets förvaltningsområde för att hjälpa till att lösa problemen med att matcha utbud och efterfrågan på arbetskraft. Det är viktigt att inte minst studiehandledningen får mer resurser.

Verksamhetsvillkoren i tredje sektorn och föreningarna för arbetslösa

Föreningarna för arbetslösa gör ett viktigt arbete som också är till nytta för samhället. Aktörer-

na i tredje sektorn spelar en stor roll för att sysselsätta inte minst de arbetslösa som har det svårast. I bästa fall spelar föreningarna också en stor roll för att upprätthålla sociala nätverk för arbetslösa och främja deras mentala hälsa.

Föreningarna för arbetslösa måste stödjas för att de ska kunna erbjuda sysselsättningsmöjligheter och kollegialt stöd för de arbetslösa som har det sämst ställt. Aktörerna i tredje sektorn måste få projektstöd för sitt arbete för att erbjuda sysselsättningsmöjligheter. Villkoren måste tryggas för små föreningar för arbetslösa som inte fått projektstöd. Samtidigt ska arbetsförvaltningen se till att deras sysselsättningsåtgärder integreras i de målinriktade sysselsättningsstigar som planerats för de arbetslösa.

Utkomstskyddet för arbetslösa

Nivån på utkomstskyddet för arbetslösa måste höjas. Det är ett stort missförhållande att en stor del av de arbetslösa måste söka utkomststöd för att utkomstskyddet för arbetslösa inte räcker till.

Vi understöder också en höjning av arbetsmarknadsstödet uppehållersättning med det snaraste. Höjningen av uppehållersättningen ska också omfatta dem som får arbetslöshetsdagpenning och utkomststöd och som redan nu får ersättning. Det är alldeles för lite att höja ersättningen med en euro. Höjningen ska vara större och införas redan före 2010.

Avvikande mening

Med anledning av det ovan nämnda anser vi

att finansutskottet bör beakta det ovan anförda.

Helsingfors den 16 april 2008

Jukka Gustafsson /sd
Katja Taimela /sd